

Vol 4 Issue 8 Sept 2014

ISSN No : 2230-7850

International Multidisciplinary
Research Journal

*Indian Streams
Research Journal*

Executive Editor
Ashok Yakkaldevi

Editor-in-Chief
H.N.Jagtap

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595

ISSN No.2230-7850

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board. Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho Federal University of Rondonia, Brazil	Mohammad Hailat Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken	Hasan Baktir English Language and Literature Department, Kayseri
Kamani Perera Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka	Abdullah Sabbagh Engineering Studies, Sydney	Ghayoor Abbas Chotana Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]
Janaki Sinnasamy Librarian, University of Malaya	Ecaterina Patrascu Spiru Haret University, Bucharest	Anna Maria Constantinovici AL. I. Cuza University, Romania
Romona Mihaila Spiru Haret University, Romania	Loredana Bosca Spiru Haret University, Romania	Ilie Pinteau, Spiru Haret University, Romania
Delia Serbescu Spiru Haret University, Bucharest, Romania	Fabricio Moraes de Almeida Federal University of Rondonia, Brazil	Xiaohua Yang PhD, USA
Anurag Misra DBS College, Kanpur	George - Calin SERITAN Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences AL. I. Cuza University, IasiMore
Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania		

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India	Iresh Swami Ex - VC. Solapur University, Solapur	Rajendra Shendge Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur
R. R. Patil Head Geology Department Solapur University,Solapur	N.S. Dhaygude Ex. Prin. Dayanand College, Solapur	R. R. Yaliker Director Managment Institute, Solapur
Rama Bhosale Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel	Narendra Kadu Jt. Director Higher Education, Pune	Umesh Rajderkar Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik
Salve R. N. Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur	K. M. Bhandarkar Praful Patel College of Education, Gondia	S. R. Pandya Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai
Govind P. Shinde Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai	Sonal Singh Vikram University, Ujjain	Alka Darshan Shrivastava Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar
Chakane Sanjay Dnyaneshwar Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune	G. P. Patankar S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka	Rahul Shriram Sudke Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore
Awadhesh Kumar Shirotriya Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)	Maj. S. Bakhtiar Choudhary Director,Hyderabad AP India.	S.KANNAN Annamalai University,TN
	S.Parvathi Devi Ph.D.-University of Allahabad	Satish Kumar Kalhotra Maulana Azad National Urdu University
	Sonal Singh, Vikram University, Ujjain	

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.net

कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा अभ्यास

शोभा महारु चौधरी

सहाय्यक प्राध्यापक , धुळे एज्युकेशन सोसायटीचे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, धुळे.

सारांश :- प्रस्तुत संशोधनात धुळे तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा शोध घेण्यात आलेला आहे. त्यासाठी 179 विद्यार्थ्यांची सरल यादृच्छिक पद्धतीने नमुना निवड करण्यात आली. माहिती संकलनासाठी डॉ. आभाराणी बिस्त यांच्या प्रमाणित शैक्षणिक ताण चाचणीचा तसेच डॉ.एन.एस.चव्हाण व डॉ.जी.पी.तिवारी यांच्या वैफल्य चाचणीचा वापर करण्यात आला. पिअरसनच्या परिघात परिगुणन पद्धतीने शैक्षणिक ताण व वैफल्य या दोन चलांमधील सहसंबंध काढण्यात आला. कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांच्या संपूर्ण गटातील विद्यार्थी, मुली, व शहरी भागातील विद्यार्थी यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात धन सहसंबंध असून तो 0.05 स्तरावर सार्थक नाही असे आढळून आला. तसेच मुले, कला व विज्ञान शाखेचे विद्यार्थी यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात धन सहसंबंध असून तो 0.05 स्तरावर सार्थक नाही असे आढळून आले. मात्र ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात ऋण सहसंबंध असून तो 0.05 स्तरावर सार्थक नाही असे आढळून आले.

प्रस्तावना :-

शालेय जीवनात मुलाला सातत्याने अपयश आल्यामुळे ब-याच मुलांमध्ये न्यूनगंडाची भावना निर्माण होते. या मुलांबरोबर इतर मुले मैत्री करण्यासही पुढे येत नाहीत. या मुलांबाबत काही शिक्षक ही उदासीनता दाखवितात. मुलांचे चित्त कशातच धड लागू शकत नाही. त्यांच्यात बेशिस्त प्रवृत्ती वाढू लागते. काही पालक मुळात अशिक्षित असतात. शिक्षणाचे महत्व त्यांना नसते. आपल्या मुलांच्या शालेय प्रगतीबाबत ते फारशी जागरूकता दाखवत नाहीत. यामुळे मूल अपयशी होत जाते. याबाबत जर टोचणी दिली गेली. तर मुलाच्या मनावर दडपण येते. काही कुटुंबांमध्ये योग्य सांस्कृतिक वातावरणाची पूर्णतः अभाव असतो. मुलाला ज्ञानार्जनासाठी कमी साधने, संधी आणि सोयी उपलब्ध असतात. काही पालक मुलाच्या प्रगतीबाबत फारसे जागृत नसल्यामुळे ते मुलाच्या गृहपाठात, अभ्यासात त्यांना फारशी मदत करू शकत नाहीत. त्यामुळे मुलांचा बौद्धिक विकास फार वेगाने होत नाही. शैक्षणिक पातळीवर मूल मागे पडू लागल्यावर त्याच्या मनात न्यूनगंड निर्माण होतो. वर्गातील इतर मुलांबरोबर त्याची तुलना होते. त्यामुळे मुलांना ताण होतो. याउलट काही वेळा मुलांची क्षमता नसताना पालकांनी त्यांच्याकडून अवास्तव अपेक्षा ठेवल्या तर मुलांना शैक्षणिक ताण येतो. या ताणामुळेच पुढे मुलांमध्ये वैफल्य निर्माण होते.

संशोधनाची गरज :

आजच्या काळात शिक्षण क्षेत्रात वाढत जाणारी तीव्र स्पर्धा, पालकांच्या मुलांकडून वाढणा-या अवास्तव अपेक्षा, शिक्षकांच्या विद्यार्थ्यांकडून अपेक्षा आणि त्यांचा विद्यार्थ्यांना येणारा ताण. त्यामुळे ब-याचशा विद्यार्थ्यांना वैफल्य येते. इयत्ता 11 वी च्या वर्गातील विद्यार्थी हे नुकतेच माध्यमिक शिक्षण पूर्ण करून आलेले असतात. त्यांच्यासाठी कनिष्ठ महाविद्यालयातील वातावरण पूर्णपणे वेगळे असते. बदलणारा अभ्यासक्रम, अभ्यासक्रमाचे माध्यम, शिक्षकांच्या अध्यापनाच्या पध्दती या सर्व गोष्टी या विद्यार्थ्यांसाठी नवीन असतात. त्यातून प्रत्येक वेळी विद्यार्थी आपली तुलना वर्गातील हुशार विद्यार्थ्यांशी करायला लागतात. त्यामुळे ब-याच वेळा विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक ताण येतो. काही विद्यार्थ्यांची बौद्धिक क्षमता ही कमी असते. अशा वेळी त्यांना परीक्षेची भीती वाटते, अपयशाची भीती वाटते. काही विषय त्यांना अवघड वाटतात. त्यामुळे त्यांना शैक्षणिक ताण येतो. या शैक्षणिक ताणाचा परिणाम म्हणून काही विद्यार्थ्यांमध्ये वैफल्य निर्माण होते. इतर विद्यार्थ्यांपेक्षा मी खूपच मागे आहे. मला कधीही चांगले मार्कस मिळणार नाहीत अशी नकारात्मक भावना त्यांच्यात निर्माण होते. त्यांचा आत्मविश्वास ढासळतो. म्हणजेच शैक्षणिक ताणामुळे वैफल्याची बरीच लक्षणे विद्यार्थ्यांमध्ये दिसून येतात. अशा विद्यार्थ्यांचा शोध घेऊन त्यांना योग्य मार्गदर्शन

करता यावे म्हणून प्रस्तुत संशोधन महत्त्वाचे आहे. तसेच कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा तसेच शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात सहसंबंध आहे का ? तो कोणत्या प्रकारचा आहे ? तसेच या सहसंबंधाच्या बाबतीत लिंग, शाखा व क्षेत्र या घटकांनुसार वेगळेपण जाणवते का ? या प्रश्नांच्या समाधानकारक उत्तरासाठी या संशोधन अभ्यासाची गरज आहे.

उद्दिष्टे :

- 1) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा शोध घेणे.
- 2) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या मुलांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा शोध घेणे.
- 3) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या मुलींचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा शोध घेणे.
- 4) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या कला शाखेच्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा शोध घेणे.
- 5) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विज्ञान शाखेच्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा शोध घेणे.
- 6) ग्रामीण भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा शोध घेणे.
- 7) शहरी भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंधाचा शोध घेणे.

परिकल्पना :

- 1) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात सार्थक सहसंबंध नसतो.
- 2) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या मुलांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात सार्थक सहसंबंध नसतो.
- 3) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या मुलींचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात सार्थक सहसंबंध नसतो.
- 4) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या कला शाखेच्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात सार्थक सहसंबंध नसतो.
- 5) कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विज्ञान शाखेच्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात सार्थक सहसंबंध नसतो.
- 6) ग्रामीण भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात सार्थक सहसंबंध नसतो.
- 7) शहरी भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात सार्थक सहसंबंध नसतो.

न्यादर्श :

या अभ्यासासाठी धुळे तालुक्यातील तीन ग्रामीण व तीन शहरी कनिष्ठ महाविद्यालयातील इ. 11 वी च्या 179 विद्यार्थ्यांची सरल यादृच्छिक पद्धतीने न्यादर्श म्हणून निवड केली.

संशोधन साधने :

या संशोधन अभ्यासासाठी डॉ. आभाराणी बिस्त यांच्या प्रमाणित शैक्षणिक ताण चाचणीचा वापर करण्यात आला. या चाचणीत एकूण 80 विधाने आहेत. प्रत्येक विधानासमोर नेहमी, ब-याच वेळा, कधी कधी, क्वचित, कधी ही नाही असे पाच पर्याय दिलेले आहेत. या चाचणीतील 55 विधाने होकारार्थी असून 25 विधाने नकारार्थी आहेत. त्यांचे गुणदान पुढीलप्रमाणे करण्यात आले.

fo/kkus	ugeh	c&; kp oGk	d/kh d/kh	Dofpr	d/kgh ukgh
gkckj kFkhz	0	1	2	3	4
udkj kFkhz	4	3	2	1	0

या चाचणीचा विश्वसनीयता गुणांक 0.86 असून चाचणीत अंतर्गत रचनात्मक सप्रमाणता आहे. ही चाचणी मूळ हिंदीत असून तिचे मराठीत भाषांतर करण्यात आलेले आहे.

डॉ. एन.एस.चव्हाण व डॉ. जी.पी.तिवारी यांच्या वैफल्य चाचणीत एकूण 40 विधाने असून प्रत्येक विधानासमोर खूपच जास्त, जास्त, सर्वसाधारण, कमी, खूपच कमी, अजिबात नाही असे सहा पर्याय दिलेले आहेत. प्रत्येक विधानाला खालीलप्रमाणे गुणदान केलेले आहे.

fo/kku	[kai p tkLr	tkLr	l oi k/kj.k	deh	[kai p deh	vft ckr ukgh
1 rs 40	5	4	3	2	1	0

ही चाचणी मूळ इंग्रजीत असून तिचे मराठीत भाषांतर केलेले आहे.

कार्यपद्धती :

या संशोधन अभ्यासासाठी सर्वेक्षण पद्धती वापरलेली आहे. न्यादर्शाला आवश्यक त्या सूचना देऊन शैक्षणिक ताण व वैफल्य चाचणीच्या आधारे माहिती संकलित करण्यात आली. मॅन्युअलनुसार गुणदान करण्यात आले. न्यादर्शाचे संपूर्ण गट, मुले व मुली, कला शाखा व विज्ञान शाखा तसेच ग्रामीण व शहरी कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थी असे सात गट तयार करण्यात आले.

संख्याशास्त्रीय तंत्र : या संशोधन अभ्यासात संकलित माहितीचे विश्लेषण करण्यासाठी पिअरसरनच्या परिघात परिगुणन पद्धतीने शैक्षणिक ताण व वैफल्य या चलांमधील परस्पर सहसंबंध (त) काढण्यात आला. संकलित माहितीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचन : खालील कोष्टकाच्या आधारे केलेले आहे.

कोष्टक क्र.1 कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यातील सहसंबंध दर्शविणारी सांख्यिकी

xV Ø.	xVps uko	, dmk fo kfkZ	i klr 'r'	Lok/murk ek=k	l kfkZrk Lrj	ueqk 'r'	i klr 'r' o ueqk 'r' ph riyuk	'r' ph l kfkZrk	LkMf; dh 'k'; i fj dYi uk fu. kZ
1	Lkai ukZ xV	179	0-21	177	0-05	0-14	0-21> 0-14	l kfkZrk	R; kx
2	eyys	92	0-14	90	0-05	0-21	0-14< 0-21	l kfkZrk ukgh	Lohcklj
3	eyyh	87	0-29	85	0-05	0-21	0-29> 0-21	l kfkZrk	R; kx
4	dlyk "kk [kk	93	0-20	91	0-05	0-21	0-20< 0-21	l kfkZrk ukgh	Lohcklj
5	foKku "kk [kk	86	0-20	84	0-05	0-21	0-20< 0-21	l kfkZrk ukgh	Lohcklj
6	xkeh. k	87	&0-08	85	0-05	0-21	&0-08< 0-21	l kfkZrk ukgh	Lohcklj
7	"kgjh	92	0-36	90	0-05	0-21	0-36> 0-21	l kfkZrk	R; kx

निष्कर्ष :

कोष्टक क्र.1 वरून असे निदर्शनास येते की, कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या संपूर्ण गटातील विद्यार्थी, मुली, व शहरी भागातील विद्यार्थी यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात धन सहसंबंध असून तो 0.05 स्तरावर सार्थक आहे. म्हणून परिकल्पना क्र.1,3 व 7 यांचा त्याग करण्यात आला. तसेच कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी ची मुले, कला व विज्ञान शाखेचे विद्यार्थी यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात धन सहसंबंध असून तो 0.05 स्तरावर सार्थक नाही. म्हणून परिकल्पना क्र. 2,4 व 5 चा स्वीकार करण्यात आला. ग्रामीण भागातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता 11 वी च्या विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक ताण व वैफल्य यांच्यात ऋण सहसंबंध असून तो 0.05 स्तरावर सार्थक नाही म्हणून परिकल्पना क्र. 6 चा स्वीकार करण्यात आला.

संदर्भग्रंथ सूची :

1. Best John & Khan JAMES V. (2006), Research in Education. New Delhi; Prentice Hall of India Private Limited.
2. Mangal S.K. (November 2006), Statistics in Psychology & Education, New Delhi ; Prentice Hall of India Private Limited.
3. कुलकर्णी के.वि. आठवी आवृत्ती, (जुलै 1999), शैक्षणिक मानसशास्त्र, पुणे : श्रीविद्या प्रकाशन.
4. परुळेकर आशा, प्रथमावृत्ती, (जुलै 1990), मुलांचे मानसिक तणाव आणि उपचार, पुणे : उन्मेष प्रकाशन.

Publish Research Article International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper, Summary of Research Project, Theses, Books and Book Review for publication, you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed, India

- * International Scientific Journal Consortium
- * OPEN J-GATE

Associated and Indexed, USA

- Google Scholar
- EBSCO
- DOAJ
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Database
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Indian Streams Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005, Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.net